

наук. Праць. – Харків УкрДАЗТ. – 2006. - №13. – С.13-20

5. Ларіна Р.Р. Формування та забезпечення надійності регіональних логістичних систем [Текст]: Монографія. – Донецьк: “Норд-Пресс”, 2005. – 284с.

6. Интегрированная логистика накопительно-распределительных комплексов(склады, транспортные узлы, терминалы) [Текст]: Учебник / Л.Б. Миротин, А.Г. Некрасов: - М.: Экзамен, 2003. – 446с.

7. Неруш Ю.М. Логистика [Текст]: Учебник для вузов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001.

8 Логистика транспортно-распределительных систем: региональный аспект [Текст] / Т.А. Прокофьева, О.М. Лопаткин. – М.:РКонсульт, 2003. –

9. Смехов А. А. Основы транспортной логистики [Текст]: [учеб. для вузов ж.-д. транспорта] / Смехов А. А. М. : Транспорт, 1995. – 197 с.

Аннотация. Стаття посвящена исследованию сущности транспортной логистики, определению ее роль, обнаруженные проблемы транспортной логистики и предложены направления обеспечения ее последующего развития.

Ключевые слова: логистика, транспорт, глобализация экономического пространства.

Summary. The article is devoted research of essence of transport logistic, certainly its role, found out the problems of transport logistic and directions of providing of it are offered subsequent development.

Keywords: logistic, transport, globalization of economic space.

Рецензент. к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Зубенко В.О.

УДК 338.124.4 (477)

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ СВІТОВОЇ КРИЗИ

Толстова А.В., асистент (УкрДАЗТ)

В статті проаналізовано основні показники економічної безпеки України в сучасних умовах господарювання, на основі яких були визначені зовнішні та внутрішні загрози та напрямки її забезпечення.

Ключові слова: економічна безпека країни, світова криза, глобалізація, рівень соціально-економічного розвитку, державне регулювання.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Сьогодні прискорення процесів глобалізації обумовлює бурхливі перетворення в суспільстві та світовій економіці. Розглядаючи глобалізацію як процес формування єдиного соціально-економічного простору з рівними умовами функціонування для всіх країн світу, можна стверджувати, що різний рівень розвитку країн, їх неготовність до глобалізаційних перетворень зумовила виникнення хвилі кризових явищ, які поступово набирають глобального характеру.

Підтвердженням поширення глобальної кризи є скорочення рівня соціально-економічного розвитку країн світу, зростання розриву як між бідними і заможними верствами населення в країнах, так і між бідними та заможними країнами,

поширення актів протесту, зростання рівня безробіття, рівня інфляції, зовнішнього боргу країн, дефіцит держбюджету, і як наслідок - загроза дефолту, приклади якого, ми нещодавно спостерігали в Греції, Іспанії, США.

В умовах кризи більшість країн світу опинились беззахисними перед загрозами економічної безпеки країни. Оскільки економічна безпека є основою ефективного функціонування країни, як незалежної, суверенної держави з національними інтересами, виникає необхідність вирішення питання її забезпечення в умовах світової нестабільності, поширення кризових явищ та прискорення процесів глобалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених частин загальної проблеми. Проблемам розвитку України в умовах

глобалізації, поширення кризових ситуацій, питанню економічної безпеки країни присвячено роботи видатних вітчизняних та зарубіжних вчених серед яких: В.Л. Дикань, В.М. Геєць, А.О. Крамаренко, В.О. Ткач, В. Ю. Єдинак, І.Г. Мішина, Д. Прейгер, Л.Бесчастний, Б. В. Губський, В.А. Богомолова, З. Варналій та інші [1-10]. Проте, сьогодні виникає необхідність виявлення внутрішніх та зовнішніх загроз економічної безпеки України в умовах системної кризи та визначення оптимальних шляхів її забезпечення.

Метою статті визначення зовнішніх та внутрішніх загроз економічної безпеки України, як складової національної безпеки та пошук напрямків її забезпечення.

Вклад основного матеріалу. Питання забезпечення економічної безпеки будь-якої країни, особливо в умовах формування єдиного соціально-економічного простору, глобального ринку є одним з найважливіших в визначенні її статусу на міжнародній арені як незалежної держави.

Під економічною безпекою країни слід розуміти такий стан економіки, який характеризується стійкістю до негативних зовнішніх та внутрішніх впливів та підвищеним рівнем життя населення, розвитку держави [4]. Важливою складовою економічної безпеки будь-якої держави, в тому числі і України, є економічна рівновага, яка передбачає наявність необхідної кількості ресурсів, стабільного розвитку промисловості, стабільної фінансово-кредитної та

грошової системи та інших складових національної економіки [12].

На економічну безпеку України можуть впливати як зовнішні, так і внутрішні фактори. Зовнішні фактори обумовлюються станом економіки країни, її конкурентоспроможністю на міжнародній арені. Внутрішні – станом розвитку соціально-економічних процесів в країні [7, 8].

До факторів, які можуть характеризувати економічну безпеку України з міжнародної позиції можна віднести: зовнішньоекономічну діяльність (експортно-імпортні відносини), спроможність залучення іноземних інвестицій в розвиток країни, рівень зовнішнього боргу та інші.

В умовах інтеграції України до світового господарства, зі вступом до світової організації торгівлі країну заповнили імпортовані товари. З одного боку країна отримала доступ до продукції, яку можна використовувати в виробництві як комплектуючі у вітчизняному виробництві, з іншого – на внутрішній ринок потрапила продукція більш дешева, проте не завжди належної якості. В результаті ми отримали «виробництво зі збирання комплектуючих», послаблення, а в деяких галузях, і втрату конкурентоспроможності вітчизняних підприємств не тільки на міжнародному, а й на вітчизняному ринках, що в край негативно відбилось на соціально-економічному розвитку України та її економічній безпеці. Про такий негативний вплив свідчить темп зростання імпортованих товарів в країні (табл.1).

Таблиця 1

Темп росту основних показників розвитку України [14]

Показник	%				
	2007	2008	2009	2010	Січень-серпень 2011
1	2	3	4	5	6
Валовий внутрішній продукт	7,6	2,3	-14,8	4,2	3,8
Виробництво промислової продукції	10,2	-3,1	-21,9	11,0	8,9
Діяльність транспортної галузі	9,4	9,6	-7,2	5,1	5,8
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	-5,9	16,6	-2	-1,3	1,1
Середньомісячна заробітна плата одного працівника - реальна	12,6	6,3	-9,2	10,2	
Заборгованість із виплати заробітної плати	-17,08	68,01	31,13	-17,32	-3,91
Кількість зареєстрованих безробітних на кінець періоду	68,01	31,13	-17,32	-3,91	-42,87
Рівень безробіття		6,4	8,8	8,1	
Експорт товарів	28,4	35,8	-40,7	29,6	40,0
Імпорт товарів	34,7	41,1	-46,9	33,7	46,0
Іноземні інвестиції в Україну	27,9	36,7	20,6	12,5	11,6

Про втрату своєї позицій з боку економічної безпеки країни свідчать також і поступове скорочення темпів росту іноземних інвестицій в Україну.

Однією з загроз економічної безпеки країни є наявність та розмір зовнішнього боргу. Протягом першого кварталу 2011 року обсяг Валового зовнішнього боргу України збільшився на 3,1 млрд.доларів (на 2,7%) і станом на квітень 2011 року сягає 120,5 млрд.доларів, що складає 84,1% ВВП України [13].

Отже, до зовнішніх загроз сучасної України можна віднести наступні тенденції в економіці країни:

- значна залежність економіки від іноземних кредитів;
- достатньо високий зовнішній борг;
- втручання міжнародних фінансових організацій в ринкові перетворення країни;
- дефіцит платіжного балансу країни;
- низький рівень зовнішніх інвестицій.

Нажаль, внутрішні фактори забезпечення економічної безпеки країни - показники соціально-економічного розвитку України свідчать про наявність вагомих загроз. За таким показником як ВВП на душу населення в 2010р. Україна з 230 країн світу посідає – 134 місце. В період кризи в Україні суттєво погіршилась ситуація в таких галузях як промисловість, сільське господарство, транспортна галузь. Скорочення індексу промислової продукції в структурі ВВП в 2008, 2009 роках склало відповідно 3,1% та 21,9%, в той час як індекс цін зріс на 23,3%, що в свою чергу призвело до втрати споживачами покупної спроможності. Негативні тенденції розвитку спостерігались в сільському господарстві та в транспортній галузі. Значне скорочення обсягів виробництва по даним галузям спостерігалось в 2009 році і склало – 2% та 7,2% відповідно.

Що стосується такої складової економічної безпеки України як задоволення потреб населення, підвищення рівня їх життя та розвиток соціального забезпечення, необхідно зазначити, в останні роки розмір заборгованості по заробітній платні громадянам України – найбільший за останні 10 років, в той час як зростає рівень безробіття та скорочується темп росту реальної заробітної плати. В пошуках шляхів отримання роботи та достойної винагороди за неї 6,5 мільйонів українців, що складають більш ніж 14% від населення країни, змушені мігрувати до Європейських країн-сусідів.

Отже, основними внутрішніми загрозами для економічної безпеки України на сьогодні можна виділити наступні: недосконалість та недовершеність законодавчої бази; зростання нерівномірності соціально-економічного розвитку регіонів; деформована структура української економіки; великий рівень зносу устаткування в

стратегічних галузях економіки; недостатньо висока конкурентоспроможність вітчизняної продукції; слабка розвиненість фондового ринку; низький рівень внутрішніх інвестицій; недосконалість податкової системи; високий рівень інфляції; значний сектор тіньової економіки [6, 10].

Перераховані загрози мають досить складну природу походження та впливу на систему економічної безпеки та можуть призвести до поширення нової хвилі кризових явищ. Вони формуються на основі протиріч економічних інтересів різних елементів, що взаємодіють як усередині, так і поза соціально-економічною системою країни. Саме загрози визначають зміст і напрями діяльності по забезпеченню безпеки держави. Економічна безпека може бути досягнута при такому розвитку економіки, який забезпечив би [15]:

- захист громадянських прав населення (захист прав людини) належний рівень життя, що гарантує соціальний захист;

- ефективне рішення внутрішніх політичних, економічних і соціальних проблем, виходячи з національних інтересів;

- ефективний вплив на соціально-економічні процеси.

Забезпечення економічної безпеки вимагає також рішення управлінських завдань, спрямованих на вирішення виявлених протиріч, протидію загрозам, а також зниження їх наслідків. Тобто, основним інструментом забезпечення економічної безпеки України повинна виступати ефективна система державного регулювання.

Оскільки державне регулювання безпосередньо впливає на соціально-економічний розвиток країни за допомогою системи певних заходів, то зміцнення економічної безпеки країни можливо за рахунок забезпечення ефективної взаємодії держави і бізнесу в регулюванні економічних процесів. Взаємодія держави і бізнесу дозволить створити умови для активізації інвестиційної та інноваційної діяльності, формування належної інфраструктури, охорони прав власності, боротьби з корупцією та ін.

Належна підтримка малого підприємництва, з боку держави дозволить забезпечити структурні зрушення у виробництві, активізувати інноваційні процеси, розробляти, освоювати нові технології в різних галузях національної економіки. Для цього необхідно вдосконалення законодавчої бази, зокрема, вдосконалення нормативно-правового забезпечення малого підприємництва, нормативно-правових актів про порядок видачі державних гарантій по програмах і проектах малого бізнесу. Крім того розвитку малого бізнесу повинна сприяти і податкова політика.

Забезпеченню економічної безпеки країни також сприятиме формування єдиної державної інноваційної політики, визначення пріоритету розвитку інноваційної сфери, удосконалення законодавчої бази, перехід підприємств на більш високі технології виробництва, що в свою чергу можливе лише за рахунок створення сприятливих економічних і фінансових умов.

Пріоритетним напрямом розвитку, що забезпечить економічну безпеку країни, є розробка структурної політики, яка має бути спрямована на збереження найбільш цінних елементів накопиченого технічного потенціалу, подолання деформацій в галузевій, внутрішньогалузевій і виробничій структурі, що виражаються в технічному і технологічному відставанні вітчизняного виробництва. Вона дозволить закріпитися на світовому ринку, добитися насичення внутрішнього ринку вітчизняною промисловою продукцією відповідно до об'єму структурного попиту

Істотна зміна культурної, інформаційної і виховної політики держави та структур громадянського суспільства, у відповідність з традиційними цінностями духовної культури, освоєння сучасної форми національної ідеї України, сприятиме об'єднанню і духовному збагаченню різних етнічних, соціальних груп людей і гармонізації громадських стосунків, формуванню високоякісного людського потенціалу, інтелектуалізації громадського виробництва, тобто забезпеченню економічної безпеки країни, подоланню системної кризи.

Висновок. В умовах прискореного розвитку процесів глобалізації та поширення кризових явищ в світовому просторі створюють низку загроз для економіки України та обумовлюють необхідність запезпечення економічної безпеки країни. Високий рівень економічної безпеки, який у свою чергу визначається рівнем економічного розвитку країни, дозволить:

- проводити незалежну економічну політику, зокрема, самостійно здійснювати великі економічні заходи, не пов'язуючи це з отриманням фінансовою або іншої допомогою з-за кордону;

- підтримувати стабільність діючих в країні економічних нормативів (передусім в частині, що стосується рівня життя населення, їх відповідності стандартам, загальноприйнятим у світовій практиці або директивно затвердженим на конкретний період часу;

- з мінімальними втратами реагувати на світові і регіональні фінансові і інші кризи, різкі геополітичні зміни у світі і швидко відновлювати втрачену рівновагу;

- надавати допомогу іншим країнам, зокрема суміжним, у разі, коли незбалансована економічна ситуація, що склалася там, може

негативно відбитися на економічних інтересах держави.

Для цього державна політика має бути спрямована на недопущення незаконного використання бюджетних коштів і державних ресурсів та перетікання їх в тіньову економіку; контроль за експортно-імпортною діяльністю, спрямований на захист вітчизняного виробника; боротьбу з протиправною економічною діяльністю; протидія відтоку матеріальних, фінансових, інтелектуальних, інформаційних та інших національних ресурсів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дикань В.Л. Перспективы развития Украины в глобальной экономической системе / В.Л. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. - № 34. – С. 141-147

2. Геєць В.М. Нестабільність та економічне зростання / В.М. Геєць; НАНУ, інститут економічного прогнозування. – К.: Інститут економічного прогнозування. – 2000. – 341 с.

3. Крамаренко А.О. Міжнародна конкурентоспроможність і економічна безпека країн в умовах глобалізації: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.02 [Електронний ресурс] / А.О. Крамаренко; Донец. нац. ун-т. — Донецьк, 2009. — 20 с. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>

4. Ткач В.О. Економічна безпека в умовах ринкових трансформацій [Електронний ресурс]/ В.О. Ткач.- Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ever/2011_1/33.pdf

5. Єдинак В. Ю. Забезпечення економічної безпеки країни в умовах глобалізації: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 [Електронний ресурс] / В. Ю. Єдинак; Класич. приват. ун-т. — Запоріжжя, 2010. — 24 с

6. Мішина І.Г. Економічна безпека в умовах ринкових трансформацій: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.01 [Електронний ресурс] / І.Г. Мішина; Донец. нац. ун-т. — Донецьк, 2007. — 20 с

7. Прейгер Д. Исследование экономической безопасности Украины // Экономика Украины./ Д. Прейгер. Л.Бесчастный – 2000. – №4. – С. 91-92.

8. Губський Б. В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення./ Б. В. Губський– К., 2001.

9. Экономическая безопасность России / под.ред. В.К. Сенчева . – М: Издательство «Дело», 2005 - 896 с.

10. Экономическая безопасность / под ред. В.А. Богомолова. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2009 – 295с.

11. Варналій З., Проблеми та шляхи забезпечення економічної безпеки України [Електроний ресурс] / З. Варналій. – Режим доступу: <http://www.rainbow.gov.ua/news/25.html>

12. Экономический потенциал общества: Экономическое равновесие и экономическая безопасность страны [Електроний ресурс] – Режим доступу: <http://new-ekonomika.ru/>

13. Зовнішній борг України перевищив 120 мільярдів доларів [Електроний ресурс] / Економічна правда 17.06.2011 - Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/>

14. Статистичний щорічник [Електроний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

15. Коротков Э.М. Антикризисное управление - [Електроний ресурс] / Э.М. Коротков – Режим доступу: <http://fictionbook.ru/author/>

Аннотация. В статье проанализированы основные показатели экономической безопасности Украины в современных условиях хозяйствования, на основе которых были определены внешние и внутренние угрозы и направления ее обеспечения.

Ключевые слова: экономическая безопасность страны, мировой кризис, глобализация, уровень социально-экономического развития, государственное регулирование.

Summary. The article analyzes the main indicators of the economic security of Ukraine in modern conditions of managing, on the basis of which were determined by external and internal threats and directions of its security.

Keywords: economic security of the country, the world crisis, globalization, levels of socio-economic development, state regulation.

*Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Зубенко В.О.*

УДК 334.758

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЛИТТІВ ТА ПОГЛИНАНЬ

Шинкаренко В.Г., д.е.н., професор (ХНАДУ)

В статті розглянуто сутність понять злиття та поглинання, їх трактування в зарубіжній науковій літературі та національному законодавстві.

Ключові слова: злиття, поглинання, ринок, об'єднання товариств.

Постановка проблеми. В практиці діяльності українського корпоративного сектору процеси злиття та поглинання мають небагатий досвід, але інтегрованість національної економіки в світогосподарські процеси на промислових та фінансових ринках дала можливість проводити об'єднання компаній з використанням світових досягнень в теорії та практиці даних процесів.

Можливість проведення даних операцій виникла з приходом в Україну ринкових умов господарювання, початком яких є процеси роздержавлення та приватизації. Приватна власність на промислові та фінансові активи породила право на їх продаж.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених частин проблеми. Процеси злиття та поглинання є малодослідженими

і небагаточисельними. Прерогатива в наукових пошуках належить американським дослідникам, оскільки найбільша активність таких консолідацій спостерігається на ринках США. До основоположників наукових досліджень операцій злиття та поглинання слід віднести Ю.Д.Борисова, А.В.Генкіна, В.Л.Григор'єва, М.Г.Іонцева, К.С.Кондратчука [1-5].

Однак, в переважаючій більшості наукові дослідники розкривають зміст організації процесів злиття та поглинання, мало приділяючи уваги теоретичній сутності таких процесів. Окрім того, всі процеси розглядаються, виходячи з норм антитрестівського законодавства США, в якому акцент ставиться не на контролі за процесом, а на контролі за наслідками процесу, що зумовило